

ORGELMAKERIJ BAKKER & TIMMENGA B.V.

FIRMANTEN:
H. P. DAM BUORREN 53 LEKKUM (POST LEEUWARDEN) TEL. 05100 81328 66608.
W. YEDEMA KL. KERKSTRAAT 25 TEL. 29687
HANDELSREGISTER LEEUWARDEN Nr. 450

KLEINE KERKSTRAAT 25
LEEUWARDEN

BANKRELATIE
NED. MIDDENSTANDSBANK N.V.
REK. NR. 67 78 60 420
POSTGIRO v.d. BANK 82 45 66

Aan de Kerkvoogdij der Herv. Gemeente
te :
HAVELTE.

DATUM 27 oktober 1980.

Geachte Kerkvoogdij,

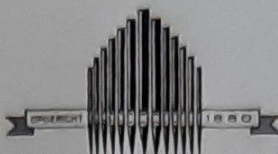
Hierbij doen wij U toekomen onze omschrijving en prijsopgave inzake de restauratie van het orgel in de Hervormde Kerk te HAVELTE.

Algemeen,
dispositie.

Het orgel is in 1819 gebouwd door P. van Oeckelen te Groningen voor de Hervormde Kerk te Assen; in 1897 geplaatst te Havelte. Oorspronkelijk één klavier; nog in Assen vergroot met een 2e klavier als Bovenwerk. De dispositie luidt thans : (2 klavieren C-f''', aangehangen pedaal C-a.) Dispositie.

Hoofdwerk		Bovenwerk	
Prestant	8 vt.	Holfluit	8 vt.
Bourdon	16 vt.	V.d.Gamba	8 vt.
Salicionaal	8 vt. (eerder Gamba)	Quintadeen	8 vt. (vroeger
Holpijp	8 vt.	Fluit	4 vt. Nachth. 4'
Quint	3 vt. (" Nachthoorn 4')	Fluit	2 vt.
Octaaf	4 vt.	Dulciaan	8 vt. disc.
Fluit	4 vt.	Dulciaan	8 vt. bas
Octaaf	2 vt.		
Prestant	16 vt. disc. (oorspr. Flag. 1')		
Mixtuur	3-4 st. (disc. nieuw)	(Klavier-)Koppeling	disc.
Trompet	8 vt.	" Koppeling	bas

Huidige toestand. Globaal beschreven is de huidige toestand als volgt.
Windvoorziening. Oude balg(en) verdwenen; nieuwe magazijnbalg en nieuwe kanalen van Oregon, beide goed bruikbaar. Ventilator: Meidinger, vrij nieuw.
Klaviatuur en mechanieken. Klaviatuur gemoderniseerd. Mechanieken op draaipunten ingevoerd, walsarmen nieuwe fabrieksexemplaren, winkelhaken idem.
Windladen. Door uitdroging gescheurd en lek. In ventielkast nieuwere onderdelen.
Pijpwerk. Veel registers zijn 'n halve toon opgeschoven en van expressions en stemrollen voorzien. In welke tijd en door wie is niet in alle gevallen duidelijk. Na demontage en inventarisatie van het pijpwerk kan hierin misschien meer duidelijkheid komen.



ORGELMAKERIJ BAKKER & TIMMENGA B.V.

VOLGBLAD No 1,
DATUM 27 oktober 1980.
Havelte, Herv. Gem.

Orgelkas. Alleen front is nog origineel; zijwanden, achterwand en dek geheel nieuw. Snijwerk hier en daar kapot.

Omschrijving restauratie.

Het orgel zover als nodig is demonteren en de onderdelen vervoeren naar onze werkplaatsen te Leeuwarden.

Windvoorziening.

Voorgesteld wordt om balg, ventilator en kanalisatie ongewijzigd te handhaven.
Balg en kanalen goed nazien op winddichtheid, de kleppen controleren.

Klaviatuur en mechanieken.

Handklavieren. Celluloidbeleg verwijderen en de klavieren opnieuw beleggen met dik ongebleekt ivoor, indien verkrijgbaar. Als alternatief zal eventueel naar een oplossing in been gezocht worden. Enkele beuken frontons vervangen door palmhout.

De klavieromlijsting en de bakstukken vernieuwen in van Oeckelen-stijl. Omdat de kosten hiervan erg afhankelijk zijn van de wijze van uitvoering (ebbenhout, eventueel met lijstwerk en ivoor-inlegwerk?) dit als stelpost (I).

Pedaalklavier is oud; dit reviseren. In elk geval één toets vernieuwen in eikehout. Uitgestukte toetsen bezien in hoeverre ze betrouwbaar zijn, anders ook vernieuwen.

Speelmechanieken. Walsdraaipunten in de mechaniekranen zijn van buiten met + 12 mm boor vergroot, eigenlijke draaipunt met kernlaken bevoerd. De originele armen (rechte van hout, kromme vermoedelijk van ijzer) zijn allen vervangen door fabrieksexemplaren van messing. De abstractdraden zijn nieuw doch hier en daar geoxideerd. De winkelhaken zijn eveneens vervangen door fabrieksexemplaren met losse kapsels.

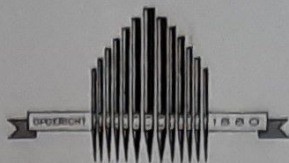
Omdat een en ander niet fraai doch wel goed gemaakt en netjes afgeregeld is geven wij hierna bij de prijsopgave een stelpost (II) op voor :

- a. bevoering draaipunten en ramen ongedaan maken door de gaten allen uit te proppen en daarin een nieuwe sluitende boring voor de stiften;
- b. de rechte armen vervangen door nieuwe houten en de kromme door ijzeren naar model van Oeckelen;
- c. het vernieuwen van de abstractdraden;
- d. idem winkelhaken en -balken.

Windladen.

De windladen zover te ontleden dat alleen het raamwerk met daarin de scheien en sponsels overblijft.

Omdat de Hoofdwerkklade uit 1819 en de Bovenwerkklade uit 1853 dateren is hierbij de kans niet uitgesloten dat het lijmwerk hiervan niet meer betrouwbaar is. Als dit 't geval is dan dient ook de rest geheel ontleed en opnieuw verlijmd te worden. Hiervoor een stelpost (III). Deze stelpost kan dus noodzakelijk blijken.



ORGELMAKERIJ BAKKER & TIMMENGA B.V.

VOLGBLAD No 2.
DATUM 27 oktober 1980.
Havelte, Herv. Gem.

Verv. Windladen.

In dit raamwerk de naden en scheuren dichtten door hierin eikehouten spieën te lijmen, waarna onder- en bovenzijde zuiver vlak te schaven. Hierna op boven- en onderzijde hechthoutplaten te verlijmen, waarin boven de pijpboringen en onder de ventiel-openingen, zuiver corresponderend met de bestaande.

In de hoeken der cancellen leer te lijmen om absoluut bijspraak uit te sluiten.

Op bovenkant weer de dammen aanbrengen benevens de slepen lopend maken. Dezen grafieten. Op bovenkant lade en onderkant stokken schijven aanbrengen van een zachte soepele stof ter betere en constante afdichting der slepen.

Aan onderkant de fundamentbalken en de complete ventielkasten weer opbouwen. In de ventielkasten die delen vernieuwen die niet meer betrouwbaar zijn.

Juiste werkwijze restauratie laden eventueel nog nader vast te stellen in overleg met Rijksadviseur en Adviseur bij de detaillering van het werk.

Pijpwerk.

Aan het pijpwerk in eerste instantie het normale herstelwerk als schoonmaken en uitdeuken; losse baarden, stemrollen en kapotte boveineinden solderen. Houten pijpen nazien op winddichtheid.

Qua dispositie wordt voorgesteld om in 't Hoofdwerk niets te veranderen. Wel de Mixtuur discant welke indertijd is vervangen door nieuwe pijpen met een engere mensuur, vernieuwen in van Oeckelen-faktuur en -mensuur.

In 't Bovenwerk in elk geval van de Quintadeen 8 vt. weer de Nachthoorn 4 vt. te maken door de hoeden te verwijderen, de opsneden te verhogen, eventueel baarden verwijderen, eventueel pijpen verlengen.

Frontpijpen.

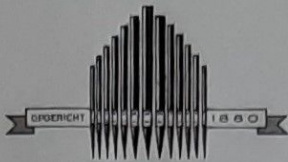
De frontpijpen waren oorspronkelijk gefoelied, gezien de foelieresten die nog aanwezig lijken. Daaroverheen is aluminiumverf gestreken.

Deze verflaag en de oude foelieresten verwijderen en de frontpijpen opnieuw beplakken met tinfolie; de labia te vergulden. Voor dit werk een stelpost. (IV)

Eventueel herstel toonhoogte.

Zoals gezegd lijkt de toonhoogte te zijn gewijzigd. Wat de oorspronkelijke toonhoogte geweest is, is thans niet goed vast te stellen; bij ons onderzoek bleek de toonhoogte thans een kleine halve toon hoger dan $a = 440$ tr.

In de frontpijpen zitten b.v. oude expressions, plm. $\frac{1}{2}$ toon lager (d.w.z. hebben $\pm \frac{1}{2}$ toon hoger geklonken) dan de huidige stemrollen die ook niet origineel zijn. De bovenste tussenvelden van 't front lijken ook ooit sprekend te zijn geweest getuige de conductgaten met lijmresten en de insnijdingen op plm. toonhoogte. Verder lijken sommige registers wel, anderen niet een halve toon opgeschoven.



ORGELMAKERIJ BAKKER & TIMMENGA B.V.

Verv. eventueel
herst. toonhoogte.

Als pijpwerk geheel geïnteriseerd en op oude toonnaam uitgezocht is kan samen met Rijksadviseur en Adviseur beslist worden wat te doen: ofwel toonhoogte laten zoals ze is, ofwel reconstrueren door pijpen terug te schuiven, ontbrekende pijpen bijmaken, registers geheel of gedeeltelijk te verlengen etd. Daarom voor dit gehele werk "herstel oude toonhoogte" een stelpost (V).

Intonatie en
stemming.

Na re-montage orgel en herplaatsing pijpwerk, dit intoneren en stemmen op de aldan vastgestelde toonhoogte volgens de gelijkzwevende temperatuur.

Orgelkas.

Huidige orgelkas handhaven; waar nodig de panelen behandelen tegen de houtworm met Conserduc. Kapotte stukken snijwerk opnieuw lijmen en eventueel completeren. Kast nazien op eventuele verdere gebreken.

Prijsopgave.

Kosten restauratie zoals omschreven doch zonder de genoemde stelposten : f 66.500,--

Stelpost I	Reconstructie van Oeckelen-klavieromlijsting:	f 3.000,-- à f 6.000,--	
"	II Reconstructie oude mechanieken:-		
	a) Bevoering ongedaan maken	f 2.000,--	
	b) Walsarmen vernieuwen	" 5.000,--	
	c) Abstractdraden "	" 2.400,--	
	d) Winkelhaken en -balken	" 4.000,--	
	Totaal :	" 15.400,--	
"	III Geheel ontleden beide laden :	" 7.000,--	
"	IV Front foeliën, labia vergulden :	" 12.000,--	106.900
"	V Herstel oude toonhoogte en meerwerk intonatie :	f 20.000,-- à " 30.000,--	

Alle bedragen zijn exclusief de B.T.W. *moet nauwkeuriger.*

Voor dit werk en deze prijzen gelden voorts de algemene bepalingen en voorwaarden welke zijn vastgesteld door de Vereniging van Orgelbouwers in Nederland en genoemd in bijgaand contract. Dit contract desgewenst als zodanig te hanteren.

Levertijd: Wanneer vóór Uw eventuele opdracht geen andere opdrachten binnenkomen kan in 't voorjaar 1981 met het werk worden aangevangen.

Gaarne verdere berichten tegemoet ziend verblijven wij,

hoogachtend,

Orgelmaakerij Bakker & Timmenga.